

AZ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK NEMZETKÖZI AZONOSÍTÓ SZÁMÁNAK (ISSN) ALKALMAZÁSA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK POSTAI SZOLGÁLATA CÉLJÁIRA

BARTLEY, L. K.: The International Standard Serial Number (ISSN) and its use by the United States Postal Service c. írása alapján (Unesco Journal of Information Science, Librarianship and Archives Administration. 2.vol. 1980. 4.no. 245–251.p.) SZILVÁSSY ZOLTÁNNÉ tömörítettéve.

Az ISSN

Az ISSN-t az a nemzetközi igény hívta életre, mely a változékony és elvben határozatlan ideig megjelenő időszaki kiadványok egyértelmű azonosítását kívánta biztosítani – bibliográfiai, kereskedelmi, nyilvántartási célokra. E feladat ellátására jött létre 1975-ben* az ISDS (International Serials Data System = Időszaki kiadványok adatait nyilvántartó nemzetközi számítógépes rendszer).

Az ISSN a bárhol, bármely nyelven és bárhogy bibliografizált időszaki kiadványok nemzetközi azonosító eszközévé vált és mint ilyen, egyetemesen hasznos eszközzé is, ezek szállításának, beszerzésének, katalogizálásának, raktározásának, sőt postai terjesztésének céljára.

1972-ben a Kongresszusi Könyvtár keretében megalakult az NSDP (National Serials Data Program = Időszaki kiadványok nemzeti adatnyilvántartási programja), amely az ISDS rendszerben az Egyesült Államok nemzeti központjának szerepét tölti be. Az NSDP folyamatosan ellátja ISSN-nel az Egyesült Államok területén megjelenő időszaki kiadványokat és közvetlen kapcsolatot tart fenn mind a kiadókkal és az indexelő-referáló szolgálatokkal, mind az érdekelt könyvtárakkal és a CONSER-terv (Co-operative Conversion of Serials Project) résztvevőivel.

1977-től kezdődően került sor az USPS-szel (United States Postal Service = Az Egyesült Államok Postai Szolgálat, a továbbiakban: EÁPSZ) való együttműködésre, mely világszerte érdeklődésre tarthat számot úgy is, mint a tágabb értelemben vett információ-átadás eredményeinek egyike.

---

* Helyesen: 1971-ben!

Az ISSN és az EÁPSZ

Az EÁPSZ a 60-as évek végén kísérletet tett arra, hogy kialakítsa saját számítógépes azonosító rendszerét, a postai díjszabás betartásának és a postai címzésekben előforduló változások ellenőrzésének céljából. Mintegy 36 000 periodikum címet látott el a rendszer hatjegyű számaival és 1978-ban hivatalosan is közzé tette az e számok kötelező használatára vonatkozó előírást. Erre az időre azonban az ISSN már oly mértékben tért hódított a kiadók és közreadók között, hogy az ISSN-nel szinte azonos célú azonosító szám párhuzamos alkalmazását a gyakorlatban bevezetni már nem lehetett.

Az NSDP és az EÁPSZ közti egyeztető tárgyalások nyomán megállapodás született, mely szerint:

- 1) Az ISSN-nek a PSZ-ben való alkalmazására való áttérés három fázisban történik, az első kettő a „nyomtatványként feladott”, illetőleg a „szabályos időközökben postázott”* címek számbavételét és ISSN-nel való ellátását célozza, a harmadik fázis a már működőképes rendszer, mely elsősorban az új és címváltozott címek ISSN-nel való ellátását, a továbbiakban pedig a folyamatos együttműködést biztosítja.

Az NSDP által jelzett ISSN-t a PSZ a feladást fogadó postai kirendeltséggel közli, amelyik azt a kiadóhoz közvetíti.

- 2) Az ISSN-nel még el nem látott kiadványok azonosítására átmenetileg (vagy küszöb alattiak esetében végleg) a PSZ-szám (az EÁPSZ saját azonosító rendszerének száma) szolgál, a kiadók az ISSN-re való áttérésig ezt a számot tüntetik fel kiadványaikon.
- 3) Az EÁPSZ minden cím számára megtartja adatbankjában a PSZ-számot – azonosítási céllal az ISSN-nélküli kiadványok esetében, és belső nyilvántartási számként valamennyi kiadvány számára. A PSZ változatlanul érvényes marad akkor is, ha a cím megváltozik és a kiadvány új ISSN-t kap.

A nyomtatványként feladott kiadványok számbavételi terve (1. fázis)

A terv gyakorlati célja az volt, hogy egybeejtse az EÁPSZ adatbankjában szereplő és az NSDP által is nyilvántartott mintegy 8000 címet. Minthogy a két eltérő gépi formátum nem tette lehetővé az adatok számítógépes egybevetését, az ellenőrzés nagy részét a gépileg kiíratott listák alapján, manuális úton kellett elvégezni. E feladat határidőre való elkészítéséhez a Kongresszusi Könyvtár 14 ezer dollár támogatást kapott (Council on Library Resources), továbbá igénybe vette három nagykönyvtár illetve információs szolgálat segítségét (Cornell University, Harvard University, Minnesota Interlibrary Telecommunications Exchange).

* „Second-class rate” és „controlled circulation rate” – a kettő közös ismérve, hogy évente legalább négyszer kell postázni az érintett kiadványt.

A munkálatok alapjául a CONSER-terv adatbankja szolgált, ahol az NSDP látja el a bibliográfiai rekordok szakmai ellenőrzését/jóváhagyását és ad ISSN számot az újonnan bejelentett címeknek.

A címösszevetések eredményeképp az EÁPSZ 1979 januárban mágnesszalagot kapott az NSDP-től, mely tartalmazta az ISSN-t, a PSZ-számot és egy rövid címet, ami lehetővé tette az ISSN-eknek az EÁPSZ adatbankba való bevezetését. A kiadók 90 napi türelmi időt kaptak az ISSN-nek a kiadványon való feltüntetésére.

A szabályos időközökben postázott kiadványok számbavételi terve (2. fázis)

A munkák e szakasza 1979 áprilistól augusztusig tartott, célja és módszerei azonosak voltak az 1. szakasszal, a munkákat azonban a Kongresszusi Könyvtár külső segítség nélkül végezte, minthogy mindössze 2300 cím azonosításáról volt szó.

A működőképes rendszer (3. fázis)

Az NSDP az EÁPSZ-szal való folyamatos együttműködést egy, az EÁPSZ központjában felállított NSDP-aláállomás révén biztosítja. Az iroda on-line terminál-összeköttetésben áll a CONSER adatbankkal. Feladata a különleges díjszabás alkalmazhatóságáért folyamodó kiadóknak az EÁPSZ-hez bejelentett új, vagy megújított kérelmeinek minősítése, illetőleg az érintett címek ISSN-nel való ellátása, továbbá az Egyesült Államokban terjesztett külföldi, ISSN-nélküli kiadványok esetében az illetékes nemzeti ISDS központok megkeresése abból a célból, hogy azok a szóbanforgó kiadványnak ISSN-t utaljanak ki.

Az együttműködés előnyei

Az NSDP/EÁPSZ együttműködés általánosságban megfogalmazható haszna, hogy bebizonyosodott: az ISSN – mint arra elméletileg már oly sokan rámutattak – nemzetek feletti, a legkülönbözőbb gépi rendszereket összekapcsoló azonosító kód, melynek gyakorlati alkalmazhatósága még messze nincs kiaknázva.

Az együttműködés közvetlen előnye az ISSN-nek a postai terjesztésben való hasznosítása, azaz a kiadók megkímélése attól, hogy párhuzamosan két azonosító számot – egy nemzetközit és egy postait – tüntessenek fel kiadványaikon.

Eredménynek kell elkönyvelni azt a nemzeti szempontból is fontos tény, hogy az információközvetítésben leginkább érintett közösségeket kiszolgáló két nagy intézmény kölcsönösen betekintést nyert egymás feladataiba és az azokkal kapcsolatos problémákba, ami a jövőben közös munkákban feltétlenül a megértés és a megegyezés szándékát fogja erősíteni.

Ezen az erkölcsi hasznon túlmenően fontos tényező az is, hogy mindegyik érintett fél (ideértve a kiadókat is) nyilvántartásai adatgazdagabbakká és megbízhatóbbakká váltak, továbbá, hogy a postai terjesztés módozatainak analízise rávilágított a kiadók által alkalmazott kiadási „praktikák” indítékaira, melyek előtt a bibliográfus mindmáig értetlenül állt.